

μυθίου της. Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸ πέρασ τῆς μονο-
πύου συνήθως καὶ ἀνιερὰς ἡμέρας ἀισθάνεται ἀ-
νακούφισιν ἀνοίγων τὸ παράθυρον αὐτοῦ πρὸς τὸ
ἄγνωστον τὸ ὄνειρον δὲ τοῦτο τῶν χρόνων ἡμῶν,
τὴν τάσιν ταύτην πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸν φαντα-
σιῶδες διηρμήνευσε θαυμασιῶς ὁ Ἰούλιος Βέρν ἀ-
νακαινίσας τὴν φαντασμαγορίαν, ἐπινοήσας νέαν
χίμαιραν ἐκτείνουσιν τὰς χρυσαῖς αὐτῆς πτέρυγας
ἐπὶ τῆς εἰδεχθοῦς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πραγματικό-
τητος.

Ὁ Ἰούλιος Βέρν, ὅστις φέρει καταφανῆ ἐπὶ
τῶν ἔργων του τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιωνύμου
Ἐδγάρ Πόε καὶ κατὰ τὴν ἀφετηρίαν καὶ κα-
τὰ τὴν ὕψην αὐτῶν, διότι πάντα πρόκεινται οἰ-
ονεὶ προβλήματα πρὸς λύσιν, εἶνε γονιμώτατος
καὶ δημιουργικώτατος συγγραφεὺς· κέκτηται με-
γίστην δύναμιν καὶ τέχνην ὅπως καθιστᾷ δρα-
ματικωτάτας τὰς ἀφηγήσεις του, κρίσιν ἰσχυρὰν
ὅπως διὰ μέσου τῶν ἀλλεπαλλήλων περιπετειῶν
καὶ ἐπεισοδίων διατηρῆ συνεπῆ τὸν χαρακτήρα
τῶν προσώπων του. Αἱ περιγραφαὶ ἐν τοῖς ἔργοις
αὐτοῦ ἔχουσι συνήθως ἐπικὴν ἐντέλειαν αἰ σκηνογρα-
φικαὶ καλλοναὶ αὐτῶν εἶνε μεγάλαι, δι' ὃ πλεῖστα
τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ εἰς τὴν σκηνὴν με-
τενεχθέντα ἔτυχον ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς ἐκα-
τοντάκις καὶ πλέον παρασταθέντα.

Ὅς ἐκ τῆς ἰδιοφυΐας αὐτοῦ καὶ τῶν θεμάτων
περὶ ἃ ἀσχολεῖται ὁ Ἰούλιος Βέρν ἀδιαφορεῖ, ὡς
εἶνε ἐπόμενον, περὶ τοῦ πραγματικοῦ βίου. Ὁ ὀ-
φθαλμὸς αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄπειρον ἐστραμμένος δὲν
εὐκαιρεῖ νὰ προσηλωθῆ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ
ὑπὸ τὰς στέγας ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ ἀδυνάτου
μόνον καὶ ἀπίθανου ἐμπνέεται ἢ τοῦ πραγματι-
κοῦ τοῦ ἐν τοῖς πόλοις συμβαίνοντος καὶ συνορευ-
οντος πρὸς τὸ ἀπίθανον· δὲν εἶνε φιλόσοφος
συγγραφεὺς, οὐδ' ἀνατόμος τῆς ἀνθρωπίνης καρ-
δίας ὡς ὁ Βαλζάκ· δὲν εἶνε καλλιτέχνης παλαιῶν
πρὸς τὴν λέξιν, διδῶν εἰς αὐτὴν χρῶμα καὶ
φθόγγον, καθιστῶν αὐτὴν ἰκανὴν νὰ διατυπώσῃ
μελωδικῶς καὶ ἐρρυθμῶς τὰ λεπτότατα τῶν
ψυχικῶν συναισθημάτων, νὰ ἐκφράσῃ τὸ σχεδὸν
ἀνέκφραστον. Ἡ φύσις εἶνε δύναμις κατ' αὐτὸν
καὶ οὐχὶ θέαμα· τὸν Ὁκεανὸν διαπλῆει οὐχὶ ὡς
τοπειογράφος ἀπεικονίζων τὴν μεγαλοπρέπειαν
τῶν νέων ὀριζόντων, ἀλλ' ὡς πλοίαρχος κατα-
στρώων πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὸ ἡμερολόγιόν
του. Ὁ Ἰούλιος Βέρν ζωγραφεῖ μὲ ζωηρὰ χρώ-
ματα, ἀδιαφορῶν περὶ τῶν ἀποχρώσεων. Ἄλλ'
ὁ μέγιστος αὐτοῦ ἔπαινος εἶνε ὅτι ἐδημι-
ούργησε νέον φιλολογικὸν εἶδος προσιτὸν εἰς πᾶ-
σαν διάνοιαν, εἰς ὃ ἀνεδείχθη τέλειος καὶ ἀπαρά-
μιλλος. Τὸ βασιλεῖον αὐτοῦ δὲν εἶνε πιθανῶς
πρώτης τάξεως, ἀλλὰ τὸ κατέκτησεν ἐπαξίως
καὶ βασιλεύει ἄνευ φόβου νὰ ἐκθροισθῆ.

Ο ΝΑΥΑΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΝΘΙΑΣ

(Μυθιστόρημα Ἰουλίου Βέρν καὶ Ἀνδρέου Λωρῆ)

[Μετάφρ. Α. Π. Κουρτίδου.]

Α'.

Ὁ φίλος τοῦ Μαλαρίου.

Οὐτ' ἐν Εὐρώπῃ πιθανῶς οὐδ' ἀλλαχοῦ εὐρί-
σκεται σοφὸς οὕτω πασίγνωστον ἀνὰ τὸν κόσμον
ἔχων τὴν μορφήν ὡς ὁ ἐκ Στοκόλμης ἰατρός
Σχβαρευγκρόνα· ἡ εἰκὼν αὐτοῦ κεχαραγμένη
ἄνω τοῦ σήματος τοῦ ἐργοστασίου του ἐπὶ
ἐκατομμυρίων φιαλῶν κυκλοφορεῖ μετ' αὐτῶν
μέχρι περάτων τῆς οἰκουμένης.

Ἡ ἀλήθεια ἀπαιτεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ φιά-
λαι αὗται περιέχουσιν ἀπλῶς ἔλαιον τοῦ ἥπατος
τοῦ ὄνισκου, φάρμακον ὠφέλιμον καὶ εὐεργετι-
κὸν ἔτι, ἀποφέρον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Νορ-
βηγίας ἐτήσιον εἰσόδημα εἰς κορόνας, ἀξίαν ἐ-
χούσας δραχμῆς καὶ τριάκοντα ἐννέα λεπτῶν,
ποσὸν δι' ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἀριθμῶν γραφόμενον.

Τὸ ἔλαιον τοῦτο κατεργάζοντο ἄλλοτε οἱ
ἀλιεῖς. Νῦν ὅμως αἱ μέθοδοι τῆς ἐξαγωγῆς αὐ-
τοῦ ἐγένοντο ἐπιστημονικώτεροι, κορυφαῖος δὲ ἐν
τῇ εἰδικῇ ταύτῃ βιομηχανίᾳ εἶνε σήμερον ἀναν-
τιροῦτως ὁ περιωνύμος δόκτωρ Σχβαρευγκρόνα.

Εἰς πάντα εἰμποεῖ ἐντύπων τὸ σφηνοειδὲς αὐτοῦ
γένειον, τὸ ζεῦγος τῶν διόπτρων, ἡ γρυπὴ ρίς
καὶ τὸ ἐκ δορᾶς ἐνυδρίδος πιλιδίον του. Ἡ εἰκὼν
δὲν εἶνε βεβαίως τελεία ἀλλ' εἶνε ὁμοιοτάτη.
Ἀπόδειξις δὲ ἔστω τὸ ἐπόμενον, συμβάν ἐν τῷ
δημοτικῷ σχολεῖν τῆς Νορόης, ἐπὶ τῆς δυτικῆς
ἀκτῆς τῆς Νορβηγίας, λεύγας τινὰς μακρὰν τοῦ
Βέργκεν.

Εἶχε σημάνη ἡ δευτέρα μετὰ μεσημβρίαν
ῶρα. Οἱ μαθηταὶ ἦσαν ἐν τῇ μεγάλῃ ἀμμοστρώ-
τῳ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας—τὰ κοράσια ἀρι-
στερὰ τὰ δ' ἄρρενα δεξιὰ—προσέχοντες συντόμως
εἰς τὸν μελανοπίνακα, ἐφ' οὗ ὁ διδάσκαλός των
Μαλάριος ἀπεδείκνυεν ἐν θεωρήμα, ὅτε αἴφνης
ἠνοίχθη ἡ θύρα καὶ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἐφάνη
τις φορῶν ἐπανωφόριον γουνωτόν, ὑποδήματα γου-
νωτὰ, χειρόκτια γουνωτὰ, πιλιδίον ἐξ ἐνυδρίδος.

Ἀμέσως οἱ μαθητὰ ἀνηγέρθησαν μετὰ σεβα-
σμοῦ, ὡς πάντοτε ὅτε εἰσῆρχετο τις εἰς τὴν αἴ-
θουσαν τῆς διδασκαλίας. Οὐδεὶς αὐτῶν εἶχε τέως
ἴδῃ τὸν νέηλυν. Ἄλλ' ὅμως ἅπαντες συγχρόνως
ἐψιθύρισαν ὡς εἶδον αὐτόν:

— Ὁ δόκτωρ Σχβαρευγκρόνα!

Τηλικαύτη ἦτο ἡ ὁμοίότης τῆς ἐπὶ τῶν φια-
λῶν τοῦ ἐλαίου κεχαραγμένης εἰκόνας του!

Ὁμολογητέον ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Μαλαρίου
εἶχον σχεδὸν διαρκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς φιάλας
ταύτας, διότι ἐν τῶν πρωτίτων ἐργοστασίων
τοῦ Σχβαρευγκρόνα εὐρίσκεται ἀκριβῶς ἐν Νο-
ρόῃ. Ἄλλ' ἀληθὲς ἐπίσης εἶνε ὅτι ἀπὸ πολλῶν

ἐτῶν ὁ σοφὸς ἰατρός δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ χωρίον καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν παιδίων ἠδύνατο νὰ καυχηθῆ μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ὅτι εἶχεν ἴδη τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος.

Ἐν τούτοις ἦτο πασίγνωστος, ὡς εἶπομεν. Συχνάκις ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ δόκτορος Σχβαρueγκρόνα ἐν Νορόη. Τὰ δ' ὅσα αὐτοῦ συχνὰ θὰ ἐβόουσαν ἂν ἡ πρόληψις τοῦ λαοῦ ἐπ' ἐλάχιστον εἶχετο ἀληθείας.

Ὅπως ἂν ἦ, ἡ ὁμόφωνος ἐκείνη καὶ ἀκαριαία ἀναγνώρισις ἀπετέλει ἀληθῆ θρίαμβον τοῦ ἀγνώστου τῆς εἰκόνος χαρακτοῦ, θρίαμβον ἐφ' ᾧ βεβαίως ἐδικαιοῦτο νὰ ἐναβρύνηται...

Πράγματι ὅμοια ἦσαν καὶ ἀπαράλλακτα τὸ σφηνοειδὲς γένειον, τὸ ζεύγος τῶν διόπτρων, ἡ γρυπὴ ρίς καὶ τὸ ἐξ ἐνυδρίδος πιλίδιον τοῦ περιωνύμου σοφοῦ. Οὔτε λάθος οὔτε σύγχυσις ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ. Πάντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Μαλαρίου ἠδύνατο νὰ ὁρισθῶσιν ὅτι ἦτο Σχβαρueγκρόνα.

Τὸ μόνον ὅπερ ἐξέπληττε καὶ δυσηρέσται μάλιστα ὀλίγον αὐτοὺς ἦν ὅτι ὁ ἰατρός εἶχε συνήθως καὶ μέτριον τὸ ἀνάστημα, ἐνῶ οὗτοι εἶχον φαντασθῆ αὐτὸν γίγαντα. Πῶς ἦτο δυνατόν σοφὸς τόσον ἐνδοξος ν' ἀρκῆται εἰς ἀνάστημα πέντε ποδῶν καὶ τριῶν δακτύλων; Ἡ μεσοπόλιος κεφαλὴ του μόλις ἐφθανε μέχρι τοῦ ὤμου τοῦ Μαλαρίου. Ἐν τούτοις ὁ Μαλάριος εἶχεν ἤδη κυρτωθῆ ὑπὸ τοῦ γήρατος. Ἀλλὰ πολλῶ ἰσχυρότερος ὢν τοῦ ἱατροῦ ἐφαίνετο διπλάσιος τὸ ὕψος. Ὁ εὐρύς καστανόχρους ἐπενδύτης αὐτοῦ ἐκ τῆς μακρᾶς χρήσεως ὑποπράσινος καταντήσας ἐκυμάτιζεν ἐπ' αὐτοῦ ὡς σημαία ἐπὶ τοῦ κοντοῦ. Ὁ Μαλάριος ἐφόρει βραχεῖαν περισκελίδα, πέδιλα καὶ μέλανα μεταξίνον σκουφον, ἐξ οὗ διέφευγον λευκαὶ τινες τρίχες. Τὸ βροδόχρον καὶ μειδιῶν πρόσωπόν του ἀπέπνεεν ἄκραν πραότητα. Καὶ οὗτος ἐπίσης ἔφερε διόπτρα, δι' ὧν οἱ γλανοὶ αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ, οἱ μὴ ἔχοντες τὸ ὄξύ τοῦ ἱατροῦ βλέμμα, ἐφαίνοντο βλέποντες τὰ πάντα μετ' ἀνεξαντλήτου ἀγαθότητος.

Καθόσον ἐνεθυμοῦντο οἱ μαθηταὶ ὁ Μαλάριος οὐδέποτε εἶχε τιμωρήσῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμποδίζε διόλου νὰ ἦνε σεβαστὸς ἐκ τῆς μεγάλης ἀγάπης ἣν ἐνέπνεεν. Ἦτο ἀγαθὸς ἀνὴρ. Γνωστὸν δ' ἦτο ἐν Νορόη ὅτι κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ εἶχε τὰ μάλιστα εὐδοκίμησῃ εἰς τὰς ἐξετάσεις, ὅτι ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ ἐπιτύχῃ θέσεις καὶ βαθμούς, νὰ γείνη καθηγητῆς πανεπιστημίου καὶ ν' ἀποκτήσῃ πλοῦτη καὶ τιμὰς. Ἀλλ' εἶχε μίαν ἀδελφὴν, τὴν δυστυχεῖ Χριστινάν, ἀσθενῆ διαρκῶς καὶ καχεκτικὴν. Ἐπειδὴ δ' αὕτη δὲν ἤθελε ν' ἀπέλθῃ τοῦ χωρίου των, φοβουμένη μὴ ἀποθάνῃ ἂν μετόκει εἰς πόλιν ὁ Μαλάριος ἐθυσίασεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀδελφὴν του. Ἀνέλαβε τὸ ἐπιμοχθον καὶ ταπεινὸν ἔργον τοῦ δημοδιδασκάλου. Εἶτα δέ, ὅτε

μετὰ εἴκοσι περίπου ἔτη ἀπέθανεν ἡ Χριστινὰ εὐλογοῦσα αὐτόν, εἰθισμένος πλέον εἰς τὸν ἀφανῆ βίον, οὐδ' ἐφαντάσθη ἂν ν' ἀρχίσῃ ἄλλον. Συντόμως ἀσχολούμενος περὶ ἐπιστημονικὰς μελέτης, ἃς δὲν ἐφρόντιζε νὰ ἀνακοινῶ εἰς τὰς ἀκαδημίας, ἠρέσκετο τὰ μέγιστα ὦν δημοδιδασκαλος, ἔχων τὸ ἄριστα ὀργανωμένον σχολεῖον τῆς χώρας καὶ πρὸ πάντων ἐξερχόμενος τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς δημοτικῆς διδασκαλίας ὅπως διδάξῃ ὑψηλότερα μαθήματα. Εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν μαθητῶν αὐτοῦ παρέιχεν ἀνωτέραν παιδευσιν, καθιστῶν γνωρίμους εἰς αὐτοὺς τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν φιλολογίαν καὶ διδάσκων ἐν γένει ὅσα συνήθως θεωροῦνται κληρὸς τῶν πλουσίων ἢ εὐπόρων τάξεων καὶ οὐχὶ τῶν ἀλίων καὶ τῶν χωρικῶν.

— Διατί ὅ,τι εἶνε καλὸν εἰς τοὺς μὲν θὰ εἶνε κακὸν εἰς τοὺς δέ; ἔλεγεν. Ἀφ' οὗ οἱ δυστυχεῖς πτωχοὶ δὲν ἔχουν ὅλα τὰ εὐτυχήματα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, διατί νὰ τοῖς ἀρνηθῶμεν καὶ τὸ εὐτύχημα νὰ γνωρίσουν τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Σαικσπῆρον, νὰ εἰξεύρουν τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος, ὁ ὁποῖος τοὺς ὀδηγῆ εἰς τοὺς ὠκεανούς ἢ τοῦ φυτοῦ τὸ ὁποῖον πατοῦν διὰ τῶν ποδῶν των; Τὸ χειρωνακτικὸν ἐπάγγελμα πολὺ ταχέως θὰ τοὺς ἀρπάσῃ ἀπὸ τὸν λαίμον καὶ θὰ τοὺς γονατίσῃ. Ἄς πῶν τούλάχιστον, ὅσον εἶνε παιδιὰ, ἀπὸ τὰς καθαρὰς αὐτὰς πηγὰς καὶ ἃς λάβουν τὸ μερίδιόν των ἀπὸ τὴν κοινὴν ταύτην τῶν ἀνθρώπων κληρονομίαν.

Πολλαχοῦ τὸ σύστημα τοῦτο θὰ ἐκρίνετο βεβαίως ἀσύνητον, συντελοῦν εἰς τὸ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ταπεινοὺς ἀποστροφὴν πρὸς τὴν μῆραν αὐτῶν καὶ τυχοδιωκτικὸς πόθος. Ἀλλ' ἐν Νορβηγίᾳ οὐδεὶς ἀνησυχεῖ περὶ τῶν πραγμάτων τούτων. Ἡ πρόθεσις τῶν χαρακτήρων, ὁ μακρὰν τῶν πόλεων ἤρεμος βίος, αἱ φιλόπονοι ἐξῆς ἀραιοῦ πληθυσμοῦ ἀφαιροῦσι πάντα κίνδυνον τῶν τοιούτων πειραμάτων. Διὰ τοῦτο δέ εἶνε λίαν συγχά. Ἐν τοῖς πενιχροῖς ἀγροτικῶς σχολείοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἐκπαιδευτηρίοις οὐδενὸς ἄλλου κράτους διδάσκονται τόσον ὑψηλὰ μαθήματα ἐφ' ᾧ ἡ σκανδιναυικὴ χερσόνητος δύναται ἴσως νὰ καυχηθῆ ὅτι παραγεῖ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς πλείους σοφοὺς καὶ διαπρεπεῖς ἀνδρας πάσης ἄλλης εὐρωπαϊκῆς χώρας. Ὁ περιηγούμενος αὐτὴν συχνάκις ἐκπλήττεται ἐπὶ τῇ ἀντιθέσει ἣν ἀποτελεῖ ἡμιαγρία φύσις πρὸς τὰ μηχανικὰ ἐργαστάσια καὶ τὰ τεχνικὰ ἔργα, τελείαν μαρτυροῦντα ἡθῶν ἡμέρωνιν.

Ἄλλ' ἴσως καιρὸς εἶνε νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν δόκτορα Σχβαρueγκρόνα, ὃν ἀφήκαμεν ἐπὶ τῆς φλιᾶς τοῦ σχολείου τῆς Νορόης.

Οἱ μαθηταὶ οὐδέποτε ἰδόντες ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ἀμέσως, δὲν συνέβη ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸν

διδάσκαλον των, ὅστις ἐν τούτοις ἐγνώριζεν αὐτόν πρό πολλοῦ.

— Καλημέρα, ἀγαπητέ μου Μαλάριε, ἀνέκραζεν ὁ ἰατρός, προχωρήσας πρὸς τὸν δημοδιδάσκαλον καὶ τείνας πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα.

— Καλῶς ἤλθατε, κύριε, ἀπεκρίθη οὗτος, μετὰ τινος ἀμηχανίας, συνεσταλμένος ὢν ὡς πάντες οἱ μονήρη διάγοντες βίον, ἐξαίφνης δὲ καταληφθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀποδείξεως τοῦ θεωρήματος. . . Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ἐρωτήσω πρὸς ποῖον ἔχω τὴν τιμὴν; . . .

— Πῶς; τόσον ἤλλαξα ἀφ' ὅτου ἐτρέχαμεν μαζὶ ἐπάνω εἰς τὰ χιόνια καὶ ἐκαπνίζαμεν μετὰ τὸσον μεγάλῃς πίπας εἰς τὴν Χριστιανίαν; . . . Ἐλησμόνησες τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ Κράους καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ εἰπῶ τὸ ὄνομα τοῦ συσπουδαστοῦ καὶ φίλου σου διὰ νὰ τὸ ἐνθυμηθῆς; . . .

— Ὁ Σχβαρευγκρόνα! . . . ἀνέκραζεν ὁ Μαλάριος. Εἶνε δυνατὸν; Σὺ εἶσαι; . . . Σεῖς εἰσθε, κύριε ἰατρε; . . .

— Ὡ! σὲ παρακαλῶ ἄφησε κατὰ μέρος τὰς φιλοφρονήσεις καὶ ὀμίλει μου εἰς τὸν ἐνικόν! . . . Ἐγὼ δὲν εἶμαι διὰ σὲ ὁ πλαιός σου Ἴρσφ ὅπως σὺ δὲν εἶσαι δι' ἐμέ ὁ καλός μου Ὀλάφ, — ὁ καλλίτερος, ὁ ἀγαπητότερος φίλος τῆς νεότητός μου; Ναί; τὸ εἰξεύρω ὁ καιρὸς περᾶ καὶ μετεβλήθημεν ὀλίγον τι καὶ οἱ δύο μας εἰς τριάντα ἔτη! . . . Ἄλλ' ἡ καρδιά ἔμεινε νέα, δὲν εἶν' ἀλήθεια; καὶ φυλάττομεν ἀκόμη μίαν γωνίαν αὐτῆς δι' ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐμάθημεν ν' ἀγαπῶμεν ὅταν ἐτρώγαμεν πλάγι πλάγι τὸ ξηρὸν ψωμί τοῦ φοιτητικοῦ βίου.

Ὁ ἰατρός ἐγέλα καὶ ἔσφιγγε τὰς δύο χεῖρας τοῦ Μαλαρίου, οὗ ἦσαν ὑγροὶ ἐκ δακρύων οἱ ὀφθαλμοί.

— Ἀχ, καλέ μου, ἀγαπητέ μου, ἀξίολογέ μου φίλε, ἔλεγε. . . Δὲν πρέπει νὰ μειώμεν ἐδῶ, ἢ ἀσχολάσω μίαν στιγμὴν τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια δὲν πιστεύω νὰ δυσαρεστηθοῦν διόλου διὰ τοῦτο, καὶ ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὴν κατοικίαν μου. . .

— Διόλου, ἀπήντησεν ὁ ἰατρός στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς μετ' ἐνδιαφέροντος προσέχοντας εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην. Δὲν ἐννοῶ νὰ σὲ ἀνησυχῆσω διόλου ἀπὸ τὸ ἔργον σου οὔτε νὰ ταράξω τὰ μαθήματα τῶν καλῶν αὐτῶν παιδιῶν! . . . Ἄν θέλῃς νὰ μ' εὐχαριστήσης, δός μου τὴν ἄδειαν νὰ καθήσω ἐδῶ σιμὰ σου, καὶ ἐξακολούθησε τὸ μάθημά σου.

— Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη ὁ Μαλάριος ἀλλὰ νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἀφοῦ μ' ἐνθύμισες ὅλα τὰ παλαιὰ μας δὲν ἔχω καρδίαν διὰ τὴν Γεωμετρίαν, καὶ ἀφ' οὗ εἶπα ἀπαξ νὰ τὰ σχολάσω τὰ παιδιὰ δυσκολεύομαι νὰ πάρω ὀπίσω τὸν λόγον μου. . . Ἄλλ' ὑπάρχει ἐν μέσον ὅλα νὰ συμβιβασθοῦν. Δηλαδή νὰ καταδεχθῆ ὁ ἰατρός Σχβαρευγκρόνα νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς μαθητὰς μου

περὶ τῶν σπουδῶν των καὶ ἔπειτα ν' ἀνοίξῃ διὰ σήμερα τὸ κλουβί των νὰ φύγουν.

— Δαμπρὰ ἰδέα! . . . καὶ τὴν παραδέχομαι. . . Ἰδοὺ ἔγεινα καὶ ἐπιθεωρητής! . . .

Εἶτα δ' ἀποταθεὶς εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς

— Ποῖος εἶνε ὁ καλλίτερος μαθητής; ἠρώτησεν ὁ ἰατρός καθήσας εἰς τὴν ἔδραν τοῦ διδασκάλου.

— Ὁ Ἐρικ Ἐρσεβον! ἀπήντησεν ἀδιστακτικῶς πεντήκοντα περίπου δροσεραὶ φωναί.

— Ἄ! ὁ Ἐρικ Ἐρσεβον! . . . Καλά! Ἐρικ Ἐρσεβον, ἔλα ἐδῶ, σὲ παρακαλῶ.

Δωδεκαετὲς περίπου παιδίον ἐγεγρῆν ἀπὸ τοῦ πρώτου βήθρου ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἔδραν. Ἦτο σοβαρὸν παιδίον, οὗ ἡ σκεπτικὴ φροσιγνωμία καὶ οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ πανταχοῦ μὲν θὰ ἐνεποιοῦν ἐντύπωσιν ἄλλ' ἰδίως ἀξιοπαρατήρητοι ἦσαν ἐν τῷ πλήθει τῶν ξανθῶν ἐκείνων κεφαλῶν. Ἐν ᾧ οἱ συμμαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἶχον λινόχρουν τὴν κόμην, βροδόχρουν τὴν μορφήν, ὀφθαλμοὺς πρασίνοισ ἢ γαλανοὺς, ἡ κόμη αὐτοῦ εἶχε βαθύ καστανὸν χρῶμα ὡς καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸ μελαγχροινὸν δέρμα. Δὲν εἶχεν ἐξέχοντα τῶν παριῶν τὰ μῆλα, οὐδὲ βραχεῖαν τὴν βίνα ὅπως οἱ παῖδες τῆς Σκανδιναβίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, κατὰ τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ δίστατο τῆς ἰδιοφυοῦς φυλῆς εἰς ἣν ἀνήκον οἱ συμμαθηταὶ του.

Ἐφόρει ἐνδύματα ἐκ χονδρῶ ἐντοπίου ἐριούχου ὡς καὶ τὰλλα παιδιὰ τῶν χωρικῶν τῆς ἐπαρχίας Βέργκεν· ἀλλ' ἡ σοβαρότης καὶ σμικρότης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ λεπτοῦ καὶ ὠραιῶν τραχήλου στηριζομένης, ἡ φυσικὴ χάρις πάσης κινήσεως αὐτοῦ καὶ στάσεως, τὰ πάντα κατεδείκνυον ὅτι τὸ παιδίον ἦτο ξενικῆς καταγωγῆς. Εἰς οὐδένα δὲ φυσιογνώμονα θὰ ἐνεποιεῖ τὴν ἐκπληξιν τὸ σύνολον ἐκείνου τῶν ἰδιαζόντων χαρακτηριστικῶν ὅσῃν ἐνεποίησεν εἰς τὸν ἰατρὸν Σχβαρευγκρόνα.

— Πόθεν ν' ἀρχίσωμεν; ἀπὸ τὴν γραμματικὴν; εἶπεν εἰς τὸ παιδίον.

— Ὅπως θέλετε, εἶπε μετριοφρόνως ὁ Ἐρικ.

Ὁ ἰατρός ἀπέτεινεν αὐτῷ δύο ἀπλουστάτας ἐρωτήσεις, ἔμεινε δ' ἐκπληκτος ἰδὼν ὅτι ἀπεκρίνετο οὐχὶ μόνον εἰς σουηδικὴν γλῶσσαν ἀλλὰ καὶ εἰς γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν. Οὕτω συνείθιζε τοὺς μαθητὰς του ὁ Μαλάριος. Δυσχυρίζετο δὲ, ὅτι ἦτο σχεδὸν ἐπίσης εὐχερὲς νὰ διδασθῆ τις τρεῖς γλώσσας ταυτοχρόνως ὅσον καὶ μίαν.

— Τοὺς διδάσκεις βλέπω καὶ γαλλικὰ καὶ ἀγγλικὰ, εἶπεν ὁ ἰατρός στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον του.

— Διατί ὄχι; παρεκτός στοιχειωδῶν τινῶν γνώσεων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Δὲν εἰξεύρω τί ἤμπορεῖ νὰ τοὺς βλάψῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

— Οὐτ' ἐγὼ! ἀνέκραζεν ὁ ἰατρός γελῶν.

Καὶ ἤνοιξε τυχαίως τόμον τινὰ τοῦ Κικέρου

νος, ἐξ οὗ ὁ Ἐρικ Ἔρσεβον μετέφρασε κάλλιστα φράσεις τινάς.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ κωνείου ὅπερ ἔπιεν ὁ Σωκράτης. Ὁ Μαλάριος παρεκάλεσε τὸν ἱατρὸν νὰ ἐρωτήσῃ τὸν μαθητὴν ποίας οἰκογενείας ἦτο τὸ φυτὸν ἐκεῖνο. Ὁ Ἐρικ ἀπήντησε χωρὶς νὰ διστασῇ ὅτι ἦτο τῆς οἰκογενείας τῶν σιαδι:οφόρων τῆς φυλῆς τῶν σμυρνόσμεων, καὶ περιέγραψε πάντα τὰ χαρακτηριστικά του.

Μετὰ τὴν Βοτανικὴν ἦλθεν ἡ Γεωμετρία. Ὁ Ἐρικ ἐξετέλεσεν ἀκριβέστατα τὴν ἀπόδειξιν θεωρημάτων τινος ἀναφερομένου εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν ἐνὸς τριγώνου.

Ὁ ἱατρὸς μετέπιπτεν ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν.

— Τώρα εἰπέ μου καὶ ὀλίγην Γεωγραφίαν, ἐζηκολούθησε. Ποία θάλασσα ὀρίζει πρὸς βορρᾶν τὴν Σκανδιναβίαν, τὴν Ῥωσίαν καὶ τὴν Σιβηρίαν;

— Ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὤκεανός.

— Καὶ μὲ ποίας θαλάσσας συγκοινωνεῖ ὁ Ὤκεανός οὗτος;

— Μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν πρὸς δυσμὰς καὶ τὸν Εἰρηνικὸν πρὸς ἀνατολάς.

— Δύνασαι νὰ μοῦ εἰπῆς δύο τρεῖς ἀξίους λόγου λιμένας ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὤκεανοῦ;

— Μάλιστα! Τὴν Ὑοχοχάμαν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, τὸ Μελβούρνον εἰς τὴν Αὐστραλίαν, τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον εἰς τὴν Καλιφορνίαν.

— Ἀφοῦ ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὤκεανός συγκοινωνεῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν ὅστις περιβρέχει τὴν χώραν μας καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸν Εἰρηνικόν, δὲν νομίζεις ὅτι ὁ συντομώτερος δρόμος διὰ νὰ ὑπάγῃ κανεὶς εἰς τὴν Ὑοχοχάμαν ἢ εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον εἶνε ἡ Βόρειος θάλασσα;

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ Ἐρικ, θὰ ἦτο ὁ συντομώτερος δρόμος, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν κάμουν τὰ πλοῖα. Ἄλλ' ἕως τώρα ὅλοι οἱ θαλασσοπόροι ὅσο ἐδοκίμασαν νὰ τὸν περάσουν ἐσταμάτησαν, ἐπειδὴ οἱ πάγοι δὲν τοὺς ἄφιναν νὰ προχωρήσουν παρήτησαν τὸ σχέδιόν των, καὶ ἐπέστρεψαν ὀπίσω ὅσοι εἰμπόρεσαν, καὶ δὲν ἀπέθανον ἐκεῖ ἐπάνω.

— Καὶ ἀπεπειράθησαν πολλὰς φορὰς ν' ἀνακαλύψουν τὸν βορειοανατολικὸν πόρον!

— Ἔως πενήντα φορὰς ἀπὸ τρεῖς αἰῶνας κ' ἐδῶ, ἀλλὰ ματαίως.

— Δύνασαι νὰ μοῦ ἀναφέρῃς μερικὰς ἀπὸ τὰς ἀποστολάς ταύτας;

— Ἡ πρώτη ὁργανίσθη τῷ 1523 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φραγκίσκου — Σεβαστιανοῦ Καβότου. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ τρία πλοῖα διοικούμενα ἀπὸ τὸν ἀτυχῆ σέρ Χούγκ Οὐελλουγγβάι, ὅστις ἀπέθανεν ἐν Λαπωνίᾳ μὲ ὄλον τὸ πλήρωμά του. Εἰς τῶν ὑπάρχων του ὁ Σανσελλῶρ, κατ' ἀρχὰς

μὲν ἐφάνη εὐτυχέστερός του καὶ κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ μίαν εὐθείαν ὁδὸν, διὰ μέσου τῶν ἀρκτικῶν θαλασσῶν, μεταξύ τῆς Μάγχης καὶ τῆς Ῥωσίας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, εἰς τὸν δεύτερον πλοῦν τὸν ὅποιον ἐπεχείρησεν ἐναυάγησε καὶ ἀπέθανε. Πλοίαρχός τις σταλεὶς πρὸς ἀνευρεσίν του, ὁ Στῆφεν Βορίουγ κατώρθωσε νὰ διαβῇ τὸ στενὸν τὸ ὅποιον χωρίζει τὴν Νέαν Ζέμβλην ἀπὸ τὴν νῆσον Βαϊγκάτην, καὶ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Καρᾶ· ἀλλ' οἱ πάγοι καὶ αἱ ὀμίχλαι τὸν ἐμπόδισαν νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω... Δύο ἀποστολαὶ ἐπεχειρήθησαν τῷ 1580 ἀλλ' ἀνωφελῶς. Ἡ ἀπόπειρα ἐν τούτοις ἐπανελήφθη μετὰ δεκαπέντε ἔτη, ἀπὸ τοὺς Ὀλλανδοὺς, οἵτινες διωργάνισαν τρεῖς συγχρόνως ἀποστολάς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βάρεντς διὰ ν' ἀνακαλύψουν τὸν βορειοανατολικὸν πόρον. Τῷ 1596 ὁ Βάρεντς ἀπωλέσθη εἰς τοὺς πάγους τῆς Νέας Ζέμβλης... Μετὰ δέκα ἔτη ὁ Ἐρρίκος Οὐδσον, σταλεὶς ἀπὸ τὴν Ὀλλανδικὴν ἑταιρίαν τῶν Ἰνδιῶν, ἀπέτυχεν ὁμοίως εἰς τρεῖς ἀλληλοδιαδόχους ἀποστολάς... Οἱ Δανοὶ δὲν ἐφάνησαν εὐτυχέστεροι τῷ 1653... Τῷ 1676, ὁ πλοίαρχος Τζῶν Βοῦδ ἀπέτυχεν ὁμοίως... Ἐκτοτε τὸ πρᾶγμα ἐθεωρήθη ὡς ἀκατόρθωτον καὶ ἐγκατελείφθη ἀπὸ ὅλας τὰς ναυτικὰς δυνάμεις.

— Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἐπανελήφθη διόλου; ἠρώτησεν ὁ Σχβαρμεγκρόνα.

— Ἐπανελήφθη ἀπὸ τὴν Ῥωσίαν, ἡ ὁποία εἶχε μέγιστον συμφέρον, ὡς ὅλα τὰ βόρεια ἔθνη, νὰ εὕρῃ εὐθείαν θαλασσίαν ὁδὸν ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν τῆς εἰς τὴν Σιβηρίαν. Ἐν διαστήματι ἐνὸς αἰῶνος ἔστειλε περὶ τὰς δέκα ὀκτώ ἀποστολάς ἀλληλοδιαδόχως διὰ νὰ ἐξερευνησούν τὴν Νέαν Ζέμβλην, τὴν θάλασσαν τοῦ Καρᾶ, τὰς ἀνατολικὰς καὶ δυτικὰς ἀρκτὰς τῆς Σιβηρίας. Ἀπὸ τὰς ἀποστολάς αὐτὰς ἔγειναν γνωστότεραι αἱ χῶραι ἐκεῖναι ἀλλ' ἐθεωρήθη ὡς βέβαιον πλέον ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρεθῇ δρόμος διὰ τῆς Βορείου θαλάσσης. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς Βὰν Βάερ, ὁ ὁποῖος ἀπεπειράθη νὰ περάσῃ τὸ 1837, μετὰ τὸν ναύαρχον Λοῦτκε, καὶ ὁ Πάχτουσοφ ὁμολογοῦσι ῥητῶς ὅτι ὁ ὠκεανός οὗτος εἶνε ἔκτασις πάγου ἀπλωτος ἀπὸ τὰ πλοῖα ὅπως ἡ ξηρά.

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐλπίς νὰ εὕρεθῇ ὁ βορειοανατολικὸς πόρος;

— Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἀπὸ τὰς πολλὰς ταύτας καὶ πάντοτε ἀνωφελεῖς ἀποπείρας. Λέγουν ἐν τούτοις, ὅτι ὁ μέγας θαλασσοπόρος Νόρδενσκιολδ σκοπεύει νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν δοκιμὴν, ἀφ' οὗ προτιήτερα ἔκαμε πολλὰ ταξείδια καὶ ἐξερῆυνησε κατὰ μέρη τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας. Ἄν ἄληθεύῃ τοῦτο, φαίνεται ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε κατορθωτόν. Καὶ ἀφοῦ αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Νόρδενσκιολδ, εἶνε τόσον σοφὸς καὶ ἐχειτόσην πείραν, ὥστε πρέπει νὰ τὸν πιστεύσωμεν.

Ὁ ἰατρός Σχβαρευγκρόνα ἔτυχεν ὦν εἰς τῶν θερμῶν θαυμαστῶν τοῦ Νόρδενσκιολδ· διὰ τοῦτο δ' ἀκριβῶς ἔφερε τὸν λόγον περὶ τοῦ βορειοανατολικοῦ πόρου. Ἐυχαριστήθη λοιπὸν τὰ μέγιστα ἐκ τῆς εὐκρινείας τῶν ἀπαντήσεων τούτων.

Τὸ βλέμμα του εἶχε προσηλωθῆ ἐπὶ τοῦ Ἐρικ Ἐρσεβον μετ' ἐκφράσεως ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος.

— Πού τὰ ἔμαθες, παιδί μου, ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα; ἠρώτησε μετὰ σιγῆν ἀρκοῦντως μακράν.

— Ἐδῶ, ἀπάντησεν ὁ Ἐρικ, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ἐρωτήσῃ.

— Δὲν ἐπῆγες ποτέ εἰς ἄλλο σχολεῖον.

— Ὅχι.

— Ὁ κύριος Μαλάριος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καυχᾶται διὰ σέ! ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρός στραφείς πρὸς τὸν διδάσκαλον,

— Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν Ἐρικ, εἶπεν οὗτος. Τὸν ἔχω ὀκτῶ ἔτη μαθητὴν μου, διότι ἦλθε πολὺ μικρὸς εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ἀνέκαθεν ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του.

Ὁ ἰατρός ἐβυθίσθη καὶ ἀλίην εἰς τὴν σιωπὴν του. Οἱ ὀξεῖς κύτου ὀφθαλμοὶ ἔμενον προσηλωμένοι ἐπὶ τοῦ Ἐρικ μετὰ παραδόξου ἐντάσεως. Ἐφαίνετο ἀσχολούμενος εἰς τὴν λύσιν προβλήματός τινος, ὅπερ δὲν ἐνόμιζε κατάλληλον νὰ διατυπώσῃ ὑψηλοφώνως.

— Κανείς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κάμῃ καλλιτέραν ἀπάντησιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου, εἶπεν ὁ ἰατρός, θεωρῶ λοιπὸν ἀνωφελὲς νὰ ἐξακολουθήσω περισσύτερον τὴν ἐξέτασιν! Ἀφ' οὗ δὲ καὶ ὁ κύριος Μαλάριος εἶνε σύμφωνος, φθάνει ἕως ἐδῶ σήμερα καὶ πηγαίνετε, παιδιά μου.

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ὁ διδάσκαλος ἐκρότησε τὰς χεῖράς του. Πάντες οἱ μαθηταὶ ἀνηγέθησαν συγχρόνως, συνήθροισαν τὰ βιβλία των καὶ παρετάχθησαν εἰς τέσσαρας σειράς ἐν τῷ πρὸ τῶν θρανίων κενῷ χώρῳ.

Ὁ Μαλάριος ἐκρότησε καὶ δευτέρον τὰς χεῖρας. Ὁ λόγος ἤρχισε βαδίζων καὶ ἐξῆλθε μετ' ἔρρυθμον βῆμα.

Ἄμα τῷ τρίτῳ κροτήματι τῶν χειρῶν αἱ τάξεις διεσπάρθησαν καὶ τὰ παιδιά ἀπῆλθον φαιδρὰς ἐκβάλλοντα κραυγὰς. Μετὰ τινα δευτερόλεπτα διεσκορπίσθησαν περὶ τὰ κυανὰ ὕδατα τοῦ ὀρμίσκου, ἐν ᾧ ἡ Νορρή ἀντικατοπτρίζει τὰς χορτοπληθυσκαεπίεις στέγας τῆς.

[Ἐπεται συνέχεια].

ΣΜΥΡΝΗ

[Σμύρνη καὶ μικρὰ Ἀσία ὑπὸ ἔποψιν οἰκονομικὴν καὶ ἐμπορικὴν, ὑπὸ Δημητ. Γεωργιάδου (Σμυρναίου), μετὰ προλεγόμενων ὑπὸ Ἀρθούρου Μαγκίν (Α. Mangin). Μετὰ πίνακος γεωγραφικοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ σχεδίου τῆς πόλεως Σμύρνης. 1885.]

Ἡ συγγραφή βιβλίου σκοποῦντος νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἐμπορικὴν κατάστασιν πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν, εἴτε τῆς ἐλευθέρας εἴτε τῆς δούλης Ἑλλάδος, εἶνε ἐργασία ἐθνικὴ, ἀξία παντός λόγου καὶ πάσης τιμῆς. Διὰ τοιούτων βιβλίων γεγραμμένων μάλιστα ἐν ξένη γλώσσῃ, κινεῖται τὸ διαφέρον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου ὑπὲρ εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Εὐρώπην νέου ἑλληνικοῦ προϊόντος καὶ βιομηχανήματος, ἢ εὐωνότερας ἀγορᾶς, καὶ μεταφορᾶς, καὶ παραγωγῆς ἀφθονώτερας, καθίσταται δὲ καὶ ὁ τόπος ἐν γένει γνωστός, καὶ διδεται νέα ζωὴ ἐκάστοτε ἐνεργός, ἐκεῖ ὅπου πρότερον ὁ κάτοικος δὲν ἐφρόντιζεν ἢ περὶ παραγωγῆς πρὸς ἰδίαν μόνον αὐτοῦ χρῆσιν καὶ συντήρησιν, οὐδὲν ἔχων ἐλατήριον, ἢ οἰονδήποτε ἄλλο συμφέρον ἀσκόπως νὰ παραγάγῃ πλεῖονα.

Ἐν Ἑλλάδι οἱ συνεχεῖς ἀγῶνες τῶν πολιτικῶν κομμάτων, γέννημα ὄντες οὐχὶ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ τῆς ιστορικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, ἀπερρόφησαν πᾶσαν προσοχὴν τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν ἐπὶ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, καὶ σχεδὸν οὐδὲν βιβλίον, ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ἐγράφη ὑπὸ ἰδιώτου ὅπως καταδείξῃ εἰς ξένας ἀγοράς τὴν ἐγχωρίαν παραγωγὴν, εἴτε τῆς ὅλης Ἑλλάδος, εἴτε τμήματος μικροῦ. Αἱ κυβερνήσεις δὲ τῆς Ἑλλάδος σμικρὸν μόνον συνετέλεσαν εἰς τοιοῦτον ἐθνικὸν ἔργον διὰ φυλλαδίων τινῶν, καὶ διὰ στατιστικῶν ἐνίοτε πληροφοριῶν κατὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα δημοσιευομένων. Ἐν τῇ ἐκθέσει δὲ τῇ τελευταίᾳ τῶν Παρισίων ἐγένετο βῆμά τι πρὸς τὰ πρῶσω ἐκδοθῆσιν μονογραφῶν ἑλληνιστῶν καὶ γαλλιστῶν τῇ χορηγίᾳ καὶ προτροπῇ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων περὶ τῶν ζῶων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Χελοδάχ, περὶ τῶν ὀρυκτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κορδέλλα, περὶ τῆς γεωργίας ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ κ. Τομπάζη, καὶ στατιστικαὶ σημειώσεις ὑπὸ τοῦ κ. Μανσόλα.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς δουλείας, ὅτε ἡ Ἑλλάς διετέλει ἔτι μᾶλλον χώρα ἄγνωστος, οὐ μόνον ἰδιῶται ἦλθον εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ξένοι κυβερνήσεις, ὡς ἡ τῆς Γαλλίας, ἀπέστειλαν εἰδικούς ἀνδρας πρὸς ἐξερεύνησιν οὐ μόνον τῆς γεωγραφίας καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἀλλὰ καὶ τῶν προϊόντων, τῆς ἐμπορίας, καὶ τῆς βιομηχανίας. Αἱ ἐκθέσεις τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ προζένου τῆς Γαλλίας Φελίξ Μπωζοῦρ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου κατὰ τὰ

Οὐλον τὸν κόσμον γύρεψα, πονέντε καὶ λεβάντε,
νὰ ἔρω ἴνα φίλον πιστικὸν ἴσῃν καὶ τὸν ἀπατό μου.
Δὲν ἦρα φίλον πιστικὸν μὴδ' ἀδελφὸν καλλιάν του
ἴσῃν τὸ σπαθάκι μ' ἀδελφῷ, ἴσῃν τὸ πουγγί μου φίλο.
Κι' ὅπου κανυγὰς καὶ πόλεμος πολέμα σὺ σπαθί μου,
κι' ὅπου ἴναι γάμος καὶ χαρὰ ἔδιδας σὺ πουγγί μου.

(Δημῶδες κρητικὸν ᾄσμα.)